

PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY
Poslanecká sněmovna
2003
4. volební období

416

Návrh

poslance Ladislava Skopala

na vydání

**zákona, kterým se mění zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské
soutěže a o změně některých zákonů (zákon o ochraně hospodářské soutěže)**

ZÁKON

ze dne2003,

kterým se mění zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů (zákon o ochraně hospodářské soutěže)

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

Čl. I

Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů (zákon o ochraně hospodářské soutěže), se mění takto:

1. V § 1 odst. 1. písm. b) se za slova „dominantního postavení“ vkládají slova „nebo ekonomické závislosti“.
2. Nadpis § 10 zní: „DOMINANTNÍ POSTAVENÍ A EKONOMICKÁ ZÁVISLOST A JEJICH ZNEUŽÍVÁNÍ“.
3. Za § 11 se vkládají nové § 11a a § 11b, které včetně poznámek pod čarou č. 5a), 5a) a 5c) znějí:

„§ 11a

(1) Ekonomickou závislostí se pro účely tohoto zákona rozumí takový vztah soutěžitelů, v jehož rámci vyjednávající pozice jednoho ze soutěžitelů, vyplývající z charakteristických znaků uvedených v odstavci 2, mu umožňuje vstupovat do smluvního vztahu s ekonomicky závislým soutěžitelem za podstatně výhodnějších podmínek, než by tomu bylo bez takové vyjednávací pozice. Ekonomicky závislým soutěžitelem je soutěžitel, který je nucen přistoupit na nevýhodné obchodní podmínky, neboť nemá možnost volby jiného způsobu nákupu nebo odbytu zboží s obdobným rozsahem plnění nebo má tuto možnost volby podstatně omezenou.

(2) Ekonomickou závislost soutěžitelů podle odstavce 1 Úřad posuzuje především podle velikosti tržního podílu soutěžitelů na relevantním trhu, rozsahu vyžadovaného plnění takových obchodních podmínek, které jsou ve zřejmém nepoměru k protiplnění, možnosti volby jiného srovnatelného způsobu odbytu zboží u soutěžitele v postavení dodavatele, míry obecné známosti zvláštního označení zboží soutěžitele v postavení dodavatele, rozsahu prodeje zboží označeného obchodním jménem, logem nebo jiným znakem charakterizujícím soutěžitele v postavení odběratele, míry možné hrozby narušení hospodářské soutěže v důsledku silného finančního zázemí soutěžitele a dalších podobných ukazatelů.

§ 11b

(3) Zneužívání ekonomické závislosti na újmu jiných soutěžitelů je zakázáno. Zneužíváním ekonomické závislosti je zejména:

- a) přímé nebo nepřímé požadování peněžních nebo nepeněžních plnění za vstup do evidence soutěžitele v postavení odběratele,
- b) přímé nebo nepřímé požadování peněžních nebo nepeněžních plnění za zařazení zboží do prodeje soutěžitele v postavení odběratele,
- c) přímé nebo nepřímé požadování neodůvodněných peněžních nebo nepeněžních plnění za výhodné umístění zboží v provozovně^{5a)} soutěžitele v postavení odběratele,
- d) neodůvodněné přímé nebo nepřímé požadování dodatečných změn v již uzavřené smlouvě,
- e) neodůvodněné přímé nebo nepřímé požadování dodatečných bezplatných služeb k již dohodnutému a uskutečňovanému plnění,
- f) přímé nebo nepřímé požadování neodůvodněného příspěvku na úhradu nákladů na propagaci,
- g) přímé nebo nepřímé požadování neodůvodněných zvláštních slev a finančních zvýhodnění v souvislosti s otevřením provozovny^{5a)} soutěžitele v postavení odběratele nebo pořádáním jiných prodejních a obdobných akcí soutěžitelem v postavení odběratele,
- h) přímé nebo nepřímé požadování prodeje zboží se ztrátou, tj. za cenu nižší, než je součet výrobní ceny či nákupní ceny, ceny za dopravu a daně z přidané hodnoty, pokud tato cena není odůvodněna dobou minimální trvanlivosti nebo jiným obdobným objektivním důvodem, například vadou zboží, poškozením obalu nebo sezónním výprodejem,
- i) u zboží, které podléhá rychlé zkáze^{5b)} nebo má podle zvláštního právního předpisu stanovenou časově omezenou minimální dobu trvanlivosti^{5b)} a nebo jehož použitelnost a jakost je biologicky omezena, požadování doby splatnosti kupní ceny předmětu koupě nebo jeho části odběratelem delší než 30 dnů od jeho dodání,
- j) u zboží, které je předmětem spotřební daně, požadování doby splatnosti kupní ceny odběratelem delší než je lhůta pro odvod spotřební daně stanovená zvláštním právním předpisem,^{5c)}
- k) vyžadování složení trvalé finanční zálohy před první dodávkou zboží na peněžní účet dodavatele nečerpateľné po celé období trvání obchodních vztahů s odběratelem,
- l) vyžadování závazku dodavatele, že jiným obchodním subjektům nenabídne nižší cenu nebo slevu,
- m) vyžadování závazku dodavatele, že odebere zpět neprodané odebrané zboží,
- n) vyžadování závazku dodavatele, že zaplatí pokutu udělenou kontrolním orgánem soutěžiteli, byť nelze prokázat, že snížení kvality zboží bylo způsobeno dodavatelem a dále pak vymáhání následné smluvní sankce za poškození dobrého jména soutěžitele, a to vždy pod hrozbou odmítnutí nebo omezení plnění od ekonomicky závislého soutěžitele nebo jiného znevýhodnění.

(4) Zjistí-li Úřad při výkonu dozoru nebo z jiného podnětu, že došlo ke zneužití ekonomické závislosti soutěžitele, tuto skutečnost rozhodnutím deklaruje a zároveň tímto rozhodnutím takové jednání do budoucna zakáže.

(5) Soutěžitelé mohou podat Úřadu návrh na určení, zda určité jejich jednání je nebo není zneužitím ekonomické závislosti jiného soutěžitele, nebo návrh na určení, zda jednání jiného soutěžitele je nebo není zneužitím jejich ekonomické závislosti.

-
- 5a) § 17 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- 5b) § 2 písm. p) a q) zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- 5c) Zákon č. 587/1992 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů.“.
4. V § 21 odst. 3 se za slova „dominantní postavení“ vkládají slova „nebo ekonomickou závislost“.
5. V § 22 odst. 2 se za slova „§ 11 odst. 1“ vkládají slova „ , § 11b odst. 1“.

Čl. II

Tento zákon nabývá účinnosti dnem jeho vyhlášení.

Důvodová zpráva

A. Obecná část

Navrhovaná novela zákona č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů (zákon o ochraně hospodářské soutěže), zavádějící do zmíněného zákona pojem ekonomické závislosti, představuje snahu o řešení situace na trhu, a to jak situace faktické, tak stavu právního. Tu lze charakterizovat jako stav smluvní volnosti, avšak při neexistenci možnosti postihnout některá v obchodních vztazích nežádoucí jednání silnějších smluvních stran včetně otázky plateb ve vzájemných smluvních vztazích. Nadále tak přetrvává rozpor mezi faktickým nerovným postavením smluvních stran na trhu a právním rovným postavením smluvních stran na trhu.

Obecně lze mít sice za to, že působení silnějších smluvních stran na trhu může být do určité míry stimulační, pokud jednájí za podmínek vycházejících z jejich silného postavení a vytvářejících takovou situaci, kterou nelze zneužít. Důsledkem internacionalizace českého trhu je však silné ekonomické i organizační postavení některých smluvních stran na českém trhu. Těm je umožněno za stávající právní situace, kdy jednání smluvních partnerů je prakticky neomezeno, ovlivňovat fungování trhu cestou vlivu na postavení a jednání dalších subjektů na trhu, které jsou v postavení jejich smluvních partnerů, popř. potencionálních smluvních partnerů. Tuto situaci ekonomicky silnější subjekty skutečně využívají. Svůj vliv uplatňují zejména podmiňováním uzavření smlouvy s konkrétním partnerem, avšak i další spolupráci s partnerem po uzavření smlouvy. Jako podmínky kladou např. ty, které jsou uvedeny v odstavci 1 navrhovaného § 11b zákona.

Důvodů pro řešení popsané situace je několik. Spočívají zejména v oblasti ekonomické. Tyto důvody vyplývají z popisu stávající situace. Důsledkem zmiňovaných praktik ekonomicky silných partnerů je další zvětšování ekonomických rozdílů smluvních stran na trhu s negativním ekonomickým dopadem na již ekonomicky slabší subjekty, které mj. s ohledem na délku silnějším partnerem vyžadovaných lhůt pro placení kupní ceny tyto silnější partnery quasiúvěrují. Tento ekonomický dopad postihuje zejména drobné a střední podnikatele.

V rámci Evropské unie se oblast obchodu opírá o Římskou smlouvu z 25. 3. 1957 ve znění Smlouvy o Evropské unii z 7. 2. 1992, konkrétně o zásady, že konkurence na jednom trhu nebude deformována a že oblast konkurence má chránit malé a střední podniky a zvyšovat jejich význam pro hospodářskou soutěž. Evropská unie se pak dále soustředila na problematiku lhůt splatnosti a opožděných plateb (směrnice 2000/35/EC Evropského parlamentu a Rady z 29. června 2000, přičemž členské státy jsou povinny do 8. srpna 2002 zavést ustanovení směrnice do národní legislativy a informovat Komisi, jak tuto směrnici implementovaly do národní legislativy).

Navrhovaná úprava nepředpokládá žádné nároky na státní rozpočet; je v souladu s mezinárodními smlouvami podle čl. 10 Ústavy a s ústavním pořádkem České republiky. K návrhu jsou přiloženy části platného zákona jichž se novelizace týká, s vyznačením navrhovaných změn a doplnění.

B. Zvláštní část

Čl. I

K bodu 1

Rozšířena je definice předmětu zákona v souladu s účelem novely a jejím obsahem o problém ekonomické závislosti.

K bodu 2

Nadpis je upraven vzhledem k tomu, že jako součást hlavy III je k dosavadnímu pojmu dominantního postavení a jeho zneužívání zařazován nově pojem ekonomické závislosti a jejího zneužívání.

K bodu 3

Je definována ekonomická závislost a zákaz jejího zneužívání. Z hlediska systematiky je úprava obdobná jako úprava oblasti dominantního postavení obsažená v předchozích paragrafech.

Podle navrhovaného § 11a odst. 1 se ekonomickou závislostí rozumí takový vztah nejméně dvou soutěžitelů, z nichž alespoň jednoho lze klasifikovat jako ekonomicky silného, způsobilého vyvolat ekonomickou závislost, a alespoň jednoho jako ekonomicky závislého. Ekonomicky silným soutěžitelem je takový subjekt, který v důsledku svého postavení na trhu je způsobilý jinému subjektu v rámci vstupování do smluvního vztahu a následné realizace vzájemných práv a povinností z tohoto smluvního vztahu vyplývajících fakticky jednostranně stanovovat obchodní podmínky, které jsou viditelně nevyrovnané, tj. skýtající jednostranné výhody silnému soutěžiteli.

Ekonomicky závislým soutěžitelem je oproti tomu takový subjekt, jemuž při vstupování do smluvního vztahu s ekonomicky silným soutěžitelem fakticky nezbyvá, než akceptovat navrhované, pro něj nevýhodné obchodní podmínky. Nemá-li tento subjekt možnost nákupu nebo odbytu zboží s obdobným rozsahem plnění za oboustranně vyvážených obchodních podmínek, vzniká tak ekonomická závislost na silném soutěžiteli. Ekonomicky závislý soutěžitel nemá jinou možnost, jak se svým plněním (ve formě výrobků i výkonů) vstupovat na trh. Obchodní podmínky je tu třeba chápat široce, zejména jako podmínky dodací, tj. lhůty pro dodání, místo dodání, množství apod., podmínky objednací, tj. kdo, kdy a jak dlouhou dobu před vlastním plněním je oprávněn objednávat, podmínky platební (ceny, lhůty splatnosti atd.), podmínky záruční, reklamační atd.

Ekonomická závislost tedy nevzniká vždy, kdy silnější z obou (popř. z více) subjektů uzavírajících smlouvu se snaží dohodnout pro daný smluvní vztah pro sebe co možná nejvýhodnější podmínky. O ekonomickou závislost jde pouze tehdy, kdy slabší z obou (popř. z více) subjektů nemá možnost nákupu nebo odbytu zboží s obdobným rozsahem plnění (druh plnění, množství apod.), přičemž dodací, objednací, platební, záruční a další obchodní podmínky by byly obdobné, aniž by mu byly v rámci kontraktace vnucovány stejně nebo podobně nevýhodné podmínky.

Odstavec 2 obsahuje demonstrativní výčet kritérií, podle nichž je posuzována kupní síla, která soutěžiteli zajišťuje výhodnější vyjednávací pozici při uzavírání smluvních vztahů se soutěžitelem, jenž takovou pozici nedisponuje.

Navrhovaný § 11b odst. 1 výslovně stanoví zákaz zneužívání ekonomické závislosti a obsahuje demonstrativní výčet jednotlivých forem tohoto zneužívání pod hrozbou odmítnutí nebo omezení dodávek zboží závislým soutěžitelem, pokud nepřistoupí na pro něj nevýhodné obchodní podmínky.

Odstavce 2 a 3 určují úlohu Úřadu a oprávnění soutěžitelů v souvislosti se zneužíváním ekonomické závislosti.

K bodům 4 a 5

V souvislosti s ustanovením nového § 11a § 11b je nutné rozšířit ustanovení § 21 odst. 3 a § 22 odst. 2 upravující postup Úřadu při rozhodování, zda určité jednání je zneužitím ekonomické závislosti, a dále je nutné doplnit ustanovení o pokutách o pokutu za porušení zákazu zneužití ekonomické závislosti.

Čl. II

Stanovuje se den, kdy tento zákon nabývá účinnosti.

Platné znění částí zákona s vyznačenými změnami

(změny jsou vyznačeny tučně)

§ 1

Předmět zákona

1. Tento zákon upravuje ochranu hospodářské soutěže na trhu výrobků a služeb (dále jen „zboží“) proti jejímu vyloučení, omezení, jinému narušení nebo, za podmínek stanovených tímto zákonem, jejímu ohrožení (dále jen „narušení“)
- b) dohodami soutěžitelů (§ 3 odst. 1),
 - c) zneužitím dominantního postavení **nebo ekonomické závislosti** soutěžitelů, nebo
 - d) spojením soutěžitelů.

HLAVA III

DOMINANTNÍ POSTAVENÍ A EKONOMICKÁ ZÁVISLOST A JEJICH (JEHO) ZNEUŽÍVÁNÍ

§ 10

§ 11a

1. **Ekonomickou závislostí se pro účely tohoto zákona rozumí takový vztah soutěžitelů, v jehož rámci vyjednávací pozice jednoho ze soutěžitelů, vyplývající z charakteristických znaků uvedených v odstavci 2, mu umožňuje vstupovat do smluvního vztahu s ekonomicky závislým soutěžitelem za podstatně výhodnějších podmínek, než by tomu bylo bez takové vyjednávací pozice. Ekonomicky závislým soutěžitelem je soutěžitel, který je nucen přistoupit na nevýhodné obchodní podmínky, neboť nemá možnost volby jiného způsobu nákupu nebo odbytu zboží s obdobným rozsahem plnění nebo má tuto možnost volby podstatně omezenou.**
- (6) Ekonomickou závislost soutěžitelů podle odstavce 1 Úřad posuzuje především podle velikosti tržního podílu soutěžitelů na relevantním trhu, rozsahu vyžadovaného plnění takových obchodních podmínek, které jsou ve zřejmém nepoměru k protiplnění, možnosti volby jiného srovnatelného způsobu odbytu zboží u soutěžitele v postavení dodavatele, míry obecné známosti zvláštního označení zboží soutěžitele v postavení**

dodavatele, rozsahu prodeje zboží označeného obchodním jménem, logem nebo jiným znakem charakterizujícím soutěžitele v postavení odběratele, míry možné hrozby narušení hospodářské soutěže v důsledku silného finančního zázemí soutěžitele a dalších podobných ukazatelů.

§ 11b

1. Zneužívání ekonomické závislosti na újmu jiných soutěžitelů je zakázáno. Zneužíváním ekonomické závislosti je zejména:

- b) přímé nebo nepřímé požadování peněžních nebo nepeněžních plnění za vstup do evidence soutěžitele v postavení odběratele,
 - c) přímé nebo nepřímé požadování peněžních nebo nepeněžních plnění za zařazení zboží do prodeje soutěžitele v postavení odběratele,
 - d) přímé nebo nepřímé požadování neodůvodněných peněžních nebo nepeněžních plnění za výhodné umístění zboží v provozovně^{5a)} soutěžitele v postavení odběratele,
 - e) neodůvodněné přímé nebo nepřímé požadování dodatečných změn v již uzavřené smlouvě,
 - f) neodůvodněné přímé nebo nepřímé požadování dodatečných bezplatných služeb k již dohodnutému a uskutečňovanému plnění,
 - g) přímé nebo nepřímé požadování neodůvodněného příspěvku na úhradu nákladů na propagaci,
 - h) přímé nebo nepřímé požadování neodůvodněných zvláštních slev a finančních zvýhodnění v souvislosti s otevřením provozovny^{5a)} soutěžitele v postavení odběratele nebo pořádáním jiných prodejních a obdobných akcí soutěžitelem v postavení odběratele,
 - i) přímé nebo nepřímé požadování prodeje zboží se ztrátou, tj. za cenu nižší, než je součet výrobní ceny či nákupní ceny, ceny za dopravu a daně z přidané hodnoty, pokud tato cena není odůvodněna dobou minimální trvanlivosti nebo jiným obdobným objektivním důvodem, například vadou zboží, poškozením obalu nebo sezónním výprodejem,
 - j) u zboží, které podléhá rychlé zkáze^{5b)} nebo má podle zvláštního právního předpisu stanovenou časově omezenou minimální dobu trvanlivosti^{5b)} a nebo jehož použitelnost a jakost je biologicky omezena, požadování doby splatnosti kupní ceny předmětu koupě nebo jeho části odběratelem delší než 30 dnů od jeho dodání,
 - k) u zboží, které je předmětem spotřební daně, požadování doby splatnosti kupní ceny odběratelem delší než je lhůta pro odvod spotřební daně stanovená zvláštním právním předpisem,^{5c)}
 - l) vyžadování složení trvalé finanční zálohy před první dodávkou zboží na peněžní účet dodavatele nečerpatelné po celé období trvání obchodních vztahů s odběratelem,
 - m) vyžadování závazku dodavatele, že jiným obchodním subjektům nenabídne nižší cenu nebo slevu,
 - n) vyžadování závazku dodavatele, že odebere zpět neprodané odebrané zboží,
 - o) vyžadování závazku dodavatele, že zaplatí pokutu udělenou kontrolním orgánem soutěžiteli, byť nelze prokázat, že snížení kvality zboží bylo způsobeno dodavatelem a dále pak vymáhání následné smluvní sankce za poškození dobrého jména soutěžitele,
- a to vždy pod hrozbou odmítnutí nebo omezení plnění od ekonomicky závislého soutěžitele nebo jiného znevýhodnění.

(7) Zjistí-li Úřad při výkonu dozoru nebo z jiného podnětu, že došlo ke zneužití ekonomické závislosti soutěžitele, tuto skutečnost rozhodnutím deklaruje a zároveň tímto rozhodnutím takové jednání do budoucna zakáže.

(8) Soutěžitelé mohou podat Úřadu návrh na určení, zda určité jejich jednání je nebo není zneužitím ekonomické závislosti jiného soutěžitele, nebo návrh na určení, zda jednání jiného soutěžitele je nebo není zneužitím jejich ekonomické závislosti.

-
- 5a) § 17 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- 5b) § 2 písm. p) a q) zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- 5c) Zákon č. 587/1992 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů.“

§ 21

(3) Návrh na zahájení řízení směřující proti soutěžitelům, kteří jsou účastníky dohod narušujících hospodářskou soutěž, nebo soutěžitelům zneužívajícím dominantní postavení **nebo ekonomickou závislost** nebo proti orgánům veřejné správy, popřípadě návrh podaný ve věcech mimo působnost tohoto zákona je podnětem k šetření, o jehož přijetí, odmítnutí či postoupení jinému orgánu Úřad písemně uvědomí navrhovatele bez vydání rozhodnutí. Jestliže ve věci, která je předmětem podání, Úřad zahájí řízení z vlastního podnětu, uvědomí podavatele o výsledcích šetření nebo o vydání rozhodnutí jen v případě, není-li účastníkem řízení podle odstavce 1.

§ 22

(2) Úřad může soutěžitelům uložit pokutu do výše 10 000 000 Kč nebo do výše 10 % z čistého obratu dosaženého za poslední ukončený kalendářní rok, jestliže úmyslně nebo z nedbalosti porušili zákazy stanovené v § 3 odst. 1, § 4 odst. 1, § 11 odst. 1, **§ 11b odst. 1** a § 18 odst. 1 nebo nesplnili povinnosti stanovené v § 15 odst. 2. Při rozhodování o výši pokuty Úřad přihlédně zejména k závažnosti, případnému opakování a délce trvání porušování tohoto zákona.

Ladislav Skopal v.r.